

ZAKON

O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

("Sl. glasnik RS", br. 48/94 i 11/98)

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuje se način neposrednog izjašnjavanja, odnosno odlučivanja građana referendumom i način ostvarivanja narodne inicijative.

Član 2

Referendumom građani odlučuju o pitanjima za koja je to Ustavom i zakonom određeno i o pitanjima iz nadležnosti Narodne skupštine, odnosno skupštine autonomne pokrajine, opštine i grada za koja skupština to odluči.

Referendum se može raspisati i radi prethodnog izjašnjavanja o pitanjima iz stava 1. ovog člana, odnosno radi potvrđivanja akta koji je doneo nadležni organ.

O pitanjima određenim statutom autonomne pokrajine, opštine ili grada, odnosno o drugim pitanjima iz njihove nadležnosti referendum se sprovodi na način i po postupku utvrđenim ovim zakonom, ako zakonom nije drukčije određeno.

Član 3

Na način utvrđen ovim zakonom građani predlažu promenu Ustava, zakona, drugih propisa i opštih akata iz nadležnosti Narodne skupštine, odnosno skupštine autonomne pokrajine, opštine ili grada, raspisivanje referenduma o određenom pitanju i podnose druge predloge u skladu s Ustavom, zakonom i statutom (u daljem tekstu: narodna inicijativa).

Član 4

Pravo izjašnjavanja na referendumu imaju građani koji u skladu s propisima o izborima imaju biračko pravo i prebivalište na teritoriji za koju se raspisuje referendum.

Na referendumu kojim se stvaraju prava i obaveze građana čije je prebivalište van teritorije za koju se raspisuje referendum pravo izjašnjavanja imaju i ti građani.

Organ nadležan za raspisivanje referenduma, odnosno telo koje on ovlasti sačinjava spisak građana koji imaju pravo izjašnjavanja na referendumu a nemaju prebivalište na području za koje se sprovodi referendum, na način utvrđen propisima o izborima.

Član 5

Pravo učestvovanja u narodnoj inicijativi imaju građani koji u skladu s propisima o izborima imaju biračko pravo.

Član 6

Referendumom i narodnom inicijativom građani se slobodno izjašnjavaju.

Niko ne može pozvati građanina na odgovornost zbog izjašnjavanja na referendumu, odnosno zbog učestvovanja u narodnoj inicijativi u skladu s ovim zakonom.

Član 7

Na referendumu građani se izjašnjavaju lično i tajno, na glasačkim listićima.

U narednoj inicijativi građani učestvuju potpisivanjem odgovarajućeg predloga.

Član 8

Na akte za sprovođenje referenduma i ostvarivanje narodne inicijative ne plaćaju se takse.

Član 9

Građani imaju pravo na prigovor zbog nepravilnosti u postupku sprovođenja referenduma, kao i pravo da ukazuju na propuste i nedostatke u postupku ostvarivanja narodne inicijative.

II SPROVOĐENJE REFERENDUMA

Član 10

Akt o raspisivanju republičkog referenduma donosi Narodna skupština na predlog najmanje pedeset narodnih poslanika, Vlade ili najmanje 100.000 birača.

Akt o raspisivanju referenduma o pitanjima iz nadležnosti autonomne pokrajine, opštine i grada donosi skupština autonomne pokrajine, odnosno opštine ili grada u skladu sa statutom.

Od dana raspisivanja do dana sprovođenja referenduma ne može proteći manje od 15 ni više od 90 dana.

Statutom autonomne pokrajine, opštine i grada određuje se rok iz stava 3. ovog člana.

Član 11

Građani s dela teritorije Republike, odnosno autonomne pokrajine, opštine ili grada mogu odlučiti na referendumu o pitanjima koja su od značaja za te građane.

Član 12

Akt o raspisivanju referenduma sadrži naročito: naznačenje teritorije za koju se referendum raspisuje; akt, odnosno pitanje o kome se građani izjašnjavaju; datum sprovođenja referenduma i vreme određeno za izjašnjavanje na referendumu.

Akt o raspisivanju referenduma objavljuje se na način na koji se objavljuju propisi organa koji je raspisao referendum.

Član 13

Organi za sprovođenje referenduma jesu komisija i glasački odbor.

Komisiju obrazuje organ koji je raspisao referendum, a komisija obrazuje glasačke odbore.

Član 14

Kad se referendum raspisuje za teritoriju Republike, autonomne pokrajine i grada ili njihov deo, komisije se obrazuju i u opštinama.

Komisije u opštinama obrazuje republička komisija kad se referendum raspisuje za teritoriju Republike ili njen deo, pokrajinska kad se referendum raspisuje za teritoriju autonomne pokrajine ili njen deo, a gradska kad se referendum raspisuje za teritoriju grada ili njen deo.

Član 15

Komisija za sprovođenje referenduma obavlja sledeće poslove.

- 1) stara se o zakonitom sprovođenju republičkog referenduma;
- 2) stara se o obezbeđivanju materijala za sprovođenje republičkog referenduma;
- 3) propisuje obrasce za sprovođenje republičkog referenduma;
- 4) utvrđuje i proglašava ukupne rezultate republičkog referenduma;
- 5) obavlja i druge poslove određene ovim zakonom i aktom o raspisivanju referenduma.

Komisija za sprovođenje republičkog referenduma, odnosno referenduma za teritoriju autonomne pokrajine ili grada daje uputstva za rad opštinskim komisijama u pogledu primene odredaba ovog zakona i usklađuje njihov rad.

Opštinska komisija obavlja tehničke pripreme za sprovođenje republičkog referenduma, odnosno referenduma za teritoriju autonomne pokrajine ili grada, određuje glasačka mesta, utvrđuje rezultate republičkog referenduma na teritoriji opštine na osnovu primljenog materijala sa svih glasačkih mesta i dostavlja Republičkoj, odnosno pokrajinskoj ili gradskoj komisiji i obavlja druge poslove određene ovim zakonom i odlukom o raspisivanju referenduma.

Član 16

Glasački odbori rukovode glasanjem na glasačkim mestima, obezbeđuju pravilnost i tajnost glasanja i utvrđuju rezultate glasanja na glasačkim mestima, u skladu s uputstvima komisije za sprovođenje referenduma.

Član 17

Aktom o obrazovanju organa za sprovođenje referenduma u autonomnoj pokrajini, opštini i gradu utvrđuju se njihovi zadaci.

Član 18

Vreme glasanja na referendumu određuje se tako da se omogući glasanje svim građanima koji imaju pravo izjašnjavanja na referendumu.

Glasanje se zaključuje istekom vremena određenog za glasanje, a građanima koji su se zatekli na glasačkom mestu u trenutku njegovog zatvaranja omogućiće se da glasaju.

Ako su glasali svi građani na glasačkom mestu koji su upisani u evidenciju građana s biračkim pravom, glasanje se može zaključiti i pre isteka vremena određenog za glasanje.

Član 19

Pitanje o kome se građani referendumom izjašnjavaju mora biti izraženo jasno tako da se na njega može odgovoriti rečju "za" ili "protiv", odnosno "da" ili "ne".

Kad se referendumom odlučuje istovremeno o više pitanja, svako pitanje mora biti posebno formulirano na glasačkom listiću tako da se na svako može odgovoriti rečju "za" ili "protiv", odnosno "da" ili "ne".

Kad se referendum raspisuje radi prethodnog izjašnjavanja građana, pitanje o kome građani treba da se izjasne može biti formulirano tako da se u odgovoru na njega građanin opredeljuje za jedinu od više predloženih mogućnosti.

Član 20

Glasački listić za izjašnjavanje na referendumu (u daljem tekstu: glasački listić) sadrži:

- 1) naziv organa koji je raspisao referendum;
- 2) dan održavanja referenduma;
- 3) pitanje o kome građani treba da se izjasne na referendumu;
- 4) reči "za" i "protiv", odnosno "da" ili "ne" jedna pored druge.

Glasa se zaokruživanjem na glasačkom listiću jednog od mogućih odgovora.

U pogledu načina glasanja lica koja nisu u mogućnosti da glasaju na glasačkom mestu, odnosno da sama glasaju, shodno se primenjuju propisi o izboru narodnih poslanika kojima je uređen način glasanja ovih lica.

Član 21

Glasačke listiće priprema komisija za sprovođenje referenduma.

Komisija za sprovođenje referenduma utvrđuje broj glasačkih listića koji mora biti jednak broju građana koji imaju pravo izjašnjavanja na referendumu upisanih u birački spisak, kao i broj rezervnih glasačkih listića za sprovođenje republičkog referenduma.

Glasački listići štampaju se na jednom mestu.

Organ koji je raspisao referendum može odrediti do tri lica koja će radi kontrole prisustvovati štampanju glasačkih listića, odnosno koja će kontrolisati postupak dostavljanja glasačkih listića organima za sprovođenje referenduma.

Član 22

Po završenom glasanju glasački odbor utvrđuje rezultate glasanja na glasačkom mestu i o tome sastavlja zapisnik.

Nevažeći glasački listić je onaj listić na kome su zaokružene i reč "za" i reč "protiv", odnosno i reč "da" i reč "ne", nepopunjeni listić i listić koji je tako popunjen da se ne može sa sigurnošću utvrditi kako se građanin izjasnio.

U zapisniku o rezultatu glasanja na glasačkom mestu navode se: datum i mesto održavanja glasanja; glasačko mesto; predlog koji je stavljen na referendum; lična imena članova glasačkog odbora; broj građana s biračkim pravom na glasačkom mestu; broj građana s biračkim pravom koji je glasao i rezultat glasanja.

Zapisnik potpisuju svi članovi glasačkog odbora.

Zapisnik i ostale materijale sa glasanja glasački odbor dostavlja nadležnoj komisiji.

Član 23

Izveštaj o sprovedenom referendumu komisija za sprovođenje referenduma dostavlja organu koji je raspisao referendum.

Rezultat republičkog referenduma objavljuje se u formi izveštaja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Rezultati referenduma sprovedenih za teritoriju autonomne pokrajine, opštine i grada utvrđuju se u skladu s njihovim odlukama i objavljuju se na način na koji se objavljuje odluka o raspisivanju referenduma.

Član 24

Referendum je punovažan ako je na njemu glasala većina građana koji imaju biračko pravo i koji su upisani u birački spisak u skladu s ovim zakonom.

Odluka o pitanju koje je bilo predmet izjašnjavanja na referendumu smatra se donetom ukoliko je za nju glasala većina građana iz stava 1. ovog člana, ako Ustavom, zakonom ili statutom nije za to predviđen veći broj.

Akt koji je potvrđen na referendumu proglašava se u skladu s Ustavom, zakonom i statutom.

Član 25

Odluka doneta na referendumu obavezna je.

Kad su se građani referendumom prethodno izjasnili o određenom pitanju, organ koji donosi akt kojim se uređuje to pitanje dužan je da ga donese u skladu s voljom građana izraženom na referendumu, u roku određenom aktom o raspisivanju referenduma, a najkasnije u roku od 60 dana od dana održavanja referenduma.

Ako su se građani referendumom izjasnili za potvrđivanje akta, akt je usvojen danom održavanja referenduma, odnosno danom proglašavanja tog akta.

Ako građani referendumom nisu potvrdili akt, smatra se da taj akt nije ni donet.

Član 26

Ako građani referendumom nisu potvrdili akt, odnosno nisu se izjasnili za pitanje koje je bilo predmet izjašnjavanja, o tom aktu, odnosno pitanju ne može se ponovo odlučivati na referendumu u roku kraćem od šest meseci od dana glasanja na referendumu.

Član 27

Građanin ima pravo, u roku od 24 sata od trenutka kad je doneta odluka, odnosno izvršena radnja ili je učinjen propust, da podnese prigovor komisiji za sprovođenje referenduma ako smatra da su time učinjene nepravilnosti u sprovođenju referenduma.

Prigovor iz stava 1. ovog člana koji se odnosi na postupke opštinske komisije podnosi se Republičkoj komisiji kad je referendum sproveden za teritoriju Republike, pokrajinskoj komisiji kad je referendum sproveden za teritoriju autonomne pokrajine, a gradskoj komisiji kad je referendum sproveden za teritoriju grada.

Komisija kojoj je podnet prigovor odlučuje o prigovoru u roku od 48 sati od podnošenja prigovora.

Član 28

Ako je nepravilnost učinjena na jednom ili više glasačkih mesta bitno uticala na rezultate glasanja, nadležna komisija za sprovođenje izbora poništiće izjašnjavanje na tim glasačkim mestima i odrediti vreme ponovnog izjašnjavanja.

O poništavanju glasanja opštinska komisija obaveštava Republičku komisiju kad je referendum sproveden za teritoriju Republike, pokrajinsku komisiju kad je referendum sproveden za teritoriju autonomne pokrajine, a gradsku komisiju kad je referendum sproveden za teritoriju grada.

Ako je do nepravilnosti u sprovođenju referenduma došlo postupkom opštinske komisije, Republička komisija, odnosno pokrajinska i gradska komisija poništiće radnje opštinske komisije koje su nepravilno sprovedene i odrediti da se one ponove.

Član 29

Protiv rešenja opštinske, gradske, pokrajinske ili Republičke komisije donetog po prigovoru iz člana 27. ovog zakona, kao i u slučaju kad nadležna komisija nije odlučila po prigovoru u propisanom roku, podnosilac prigovora može podneti žalbu Vrhovnom sudu.

Vrhovni sud rešava po žalbi iz stava 1. ovog člana u roku od 48 sati od prijema žalbe.

Odluka Vrhovnog suda po žalbi konačna je.

Član 30

Sredstva za sprovođenje referenduma obezbeđuje skupština koja je raspisala referendum.

III OSTVARIVANJE NARODNE INICIJATIVE

Član 31

Građani radi ostvarivanja narodne inicijative obrazuju inicijativni odbor od najmanje tri člana koji imaju biračko pravo.

Inicijativni odbor može obrazovati posebne odbore za prikupljanje potpisa na pojedinim mestima.

Član 32

Predlog za promenu ili donošenje odgovarajućeg akta, odnosno drugi predlog obuhvaćen narodnom inicijativom mora biti sačinjen tako da se iz njega jasno vide pravci promena, odnosno rešenja o kojima nadležni organ treba da se izjasni.

Predlog iz stava 1. ovog člana potpisuju članovi inicijativnog odbora.

Član 33

Inicijativni odbor dostavlja predlog organu nadležnom za donošenje akta, odnosno za rešavanje o pitanju na koji se predlog odnosi (u daljem tekstu: nadležni organ) radi obaveštenja da se za taj predlog prikupljaju potpisi.

Nadležni organ potvrđuje prijem predloga za koji se prikupljaju potpisi na prvoj stranici teksta predloga i overava svaku stranicu teksta predloga u onolikom broju kopija koliko podnese inicijativni odbor.

Nadležni organ zadržava jednu kopiju predloga za koji se prikupljaju potpisi.

Od podnošenja predloga za koji se prikupljaju potpisi predlog se ne može menjati ni dopunjavati.

Član 34

Inicijativni odbor prijavljuje prikupljanje potpisa Ministarstvu unutrašnjih poslova - organizacionoj jedinici u opštini na čijoj će se teritoriji prikupljati potpisi.

Prijava iz stava 1. ovog člana podnosi se najkasnije tri dana pre početka prikupljanja potpisa.

U prijavi se navode: naziv organa kome je podnet predlog za koji se prikupljaju potpisi i prijemni broj pod kojim je taj predlog zaveden; mesto, vreme i način prikupljanja potpisa; lični podaci lica koja će prikupljati potpise i mere koje će inicijativni odbor preduzeti radi sprečavanja eventualnih zloupotreba u vezi s prikupljanjem potpisa.

Prijavu potpisuju članovi inicijativnog odbora, odnosno članovi odbora koji će prikupljati potpise.

Član 35

Lista potpisnika narodne inicijative sadrži:

- 1) naznačenje predloga za koji se prikupljaju potpisi s prijemnim brojem nadležnog organa;
- 2) podatke o potpisnicima inicijative, koji se upisuju u sledeće rubrike: radni broj potpisnika narodne inicijative; lično ime potpisnika inicijative, koje se ispisuje čitkim štampanim slovima i potvrđuje njegovim svojeručnim potpisom; adresa potpisnika inicijative; lični broj potpisnika inicijative ako ga ima; registarski broj lične karte potpisnika inicijative;
- 3) datum i mesto prikupljanja potpisa;
- 4) izjavu inicijativnog odbora, odnosno odbora koji je prikupljao potpise da svi potpisnici na listi imaju pravo učestvovanja u narodnoj inicijativi u skladu s zakonom i da su se samo jednom potpisali na listi, kao i napomenu o eventualnom povlačenju potpisa građana;
- 5) potpise članova inicijativnog odbora, odnosno odbora koji je prikupljao potpise.

Član 36

Prikupljanje potpisa građana koji učestvuju u narodnoj inicijativi traje najduže sedam dana, računajući od dana koji je u prijavi Ministarstvu unutrašnjih poslova označen kao početni dan prikupljanja potpisa.

Građanin se može samo jednom potpisati na listi potpisnika narodne inicijative.

Građanin može svoj potpis povući do isteka poslednjeg dana određenog za prikupljanje potpisa.

Potpis se povlači u pismenoj formi, a odbor za prikupljanje potpisa konstatuje to u listi potpisnika narodne inicijative.

Član 37

Na mestu gde se prikupljaju potpisi tekst predloga za koji se prikupljaju potpisi, overen od nadležnog organa i snabdeven njegovim prijemnim brojem, mora biti istaknut tako da bude dostupan građanima.

Član 38

Građanin ima pravo da nadležnom organu ukaže na propuste i nedostatke u postupku prikupljanja potpisa za predlog obuhvaćen narodnom inicijativom.

Član 39

Inicijativni odbor dostavlja listu potpisnika narodne inicijative nadležnom organu.

Nadležni organ proverava da li je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu s odredbama ovog zakona i da li je prikupljen potreban broj potpisa, pri čemu razmatra i eventualne primedbe građana na postupak prikupljanja potpisa.

Ako građanin, odnosno inicijativni odbor smatra da je nadležan organ nepravilno postupio prilikom obavljanja radnji iz stava 2. ovog člana, može podneti žalbu Vrhovnom sudu.

Vrhovni sud rešava po žalbi iz stava 3. ovog člana u roku od 48 sati od prijema žalbe.

Odluka Vrhovnog suda po žalbi konačna je.

Član 40

Kad je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu s odredbama ovog zakona a prikupljen je potreban broj potpisa, nadležni organ dužan je da o predlogu za koji su prikupljeni potpisi odluči na način i po postupku utvrđenom Ustavom i zakonom, odnosno odgovarajućim statutom ili poslovnikom.

Član 41

Kad nadležni organ ne prihvati predlog iz člana 40 ovog zakona, dužan je da o tome obavesti inicijativni odbor.

Ako inicijativni odbor smatra da nadležni organ nije pravilno postupio u slučaju iz stava 1. ovog člana, može podneti žalbu Vrhovnom sudu.

Vrhovni sud rešava po žalbi iz stava 2. ovog člana u roku od 15 dana od prijema žalbe.

Odluka Vrhovnog suda po žalbi konačna je.

IV PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 42

U pogledu glasačkih mesta, materijala za glasanje, načina rada glasačkih odbora, glasanja, utvrđivanja rezultata glasanja na glasačkom mestu i drugih pitanja u vezi s glasanjem koja nisu uređena ovim zakonom shodno se primenjuju odgovarajuće odredbe Zakona o izboru narodnih poslanika ("Službeni glasnik RS", br. 79/92 i 83/92).

Član 43

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe:

1) Zakon o referendumu ("Službeni glasnik SRS", broj 40/89);

2) Zakon o postupku prethodnog izjašnjavaanja na Republičkom referendumu o državnim simbolima ("Službeni glasnik RS", broj 66/91).

Član 44

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".